

A KÖNYV MESTERE

A válogatást, melyet Kner Imrének és kortársainak levelezéséből Elek László állított össze nagy tapintattal, azért érdemes a könyvtárosok, s általában az igényesebb közönség figyelmébe ajánlani, mert e levelek révén széles körű bepillantást nyerhetünk az 1920 és 1945 közötti negyedszázad irodalmi, kiadói, gazdasági és társadalmi kérdéseibe. Ez a vaszkötet nem csupán érdekes olvasmány, de kortörténeti dokumentumgyűjtemény is.

Sok mindent megtudunk e kötetből, amiről más forrásból nem hallhatnánk. Egyebek közt azt is, hogy Kner Imrét (apját is, sőt egész családját) mily erős szálak fűzték Móra Ferenchez. Mikor az *Aranykoporsó* megjelent, Kner Imre olvasásélményéről ekképpen számolt be az írónak: „Bizony nagyon sok elgondolkoznivalót adott ezzel a könyvvel, heteken át éreztem még az utánrezgéseit a napi munka közben, a tudatom alatt. Feleségem is elolvasta két nap alatt, és ő is a legnagyobb elragadtatással tudta csak olvasni. Nem is tudja az ember: mit kívánjon inkább? Hogy közel lehessen Hozzád, és gyakran beszélhessen Veled. Hogy többet foglalkozhass az ásatással, és végre megérd egy saját magad berendezte Népvándorlási Múzeum felállítását. Hogy több időd és módod legyen a ma dolgaival foglalkozni, és azt a munkát folytatni, amelyet tavalyi sorozatoddal és hasonló írásaiddal kezdél — hiszen Te voltál az első magyar publicista a háború után, aki a ma olyan divatos parasztkérdést belevitt a köztudatba. Vagy ne kívánjon az ember semmi mást, mint hogy elbújhass és élhess csendben és nyugalomban, és írhatt minden esztendőben egy-egy ilyen könyvet? Én tudom, hogy mindez mennyi szenvedéssel jár, de hát Neked azt is vállalni kell, mert ez már így van, ezt a nótát csak Te tudod, a többiek bizony nem, egy se!”

Nem szükséges iskolás módszerrel újra elmondani, mi mindent tud meg az olvasó e levélrészletből Móra Ferencről. De éppen ezért érdemes még egyszer elolvasni és tartalmi gazdagságát végiggondolni. Talán merész állításnak tűnik az, hogy Móra az első, aki a parasztkérdést a köztudatba bevitte, hisz előtte, hogy csak néhány nevet említsünk, Tömörkény, Szabó Dezső, Móricz Zsigmond, Kodolányi nagy példányszámú művekben szóltak a parasztságról, és mégis igazat adunk Kner Imrének. Ahhoz ugyanis, hogy a parasztkérdés valóban szélesebb körökben ismert legyen, éppen a Móra-féle írásművészetre volt szükség. Az ő írásait a társadalom minden rendű-rangú tagja olvashat-

ta, s úgy volt szívreható, hogy a valóságos gondokat is megmutatta.

A levelekben sok szó esik a magyar népről és a magyar irodalomról. Nemcsak kéziratok kiadása ürügyén, hanem *könyvadományozások* kapcsán is. Knerék ugyanis mindenkinek ajándékoztak kiadványaikból, akikről föltételezték, hogy hajlamosak törekvéseik megbecsülésére. Magánosok és könyvtárak egyaránt részesültek ebben, s ilyenkor írók, könyvtárosok, művészek és Kner Imre között igen értékes levélváltásokra került sor. *Fitz Józseffel, Szentkúty-Drescher Pál* könyvtörténéssel éppúgy fontos kérdésekről folyik a megbeszélés, mint mondjuk a *Veres Péterrel* való levélváltásban. Veres Péter olvasta az északi sorozat egyik kötetét, *Tammsaare* könyvét. Nagyon tetszett neki, „tisztá dolog”-nak tartotta. Majd így folytatta levelét: „A híres Lagerlöf hozzá képest unalmas, kegyeskedő. Az egészben, már ti. az északi népek irodalmáról szólva, az az érdekes, hogy azt mindenki természetesnek tartja, hogy minden nép írói a népüket adják, s mégis — ugyanazok, akik ezt természetesnek tartják más népeknél — a

magyar nép igazi íróit meg szeretnék ölni egy kanál vízben... Olyan költő, mint Sinka és József Attila messze földön ha akad nagy néha egy-kettő, de itt nem veszik észre, csak haláluk után.”

Kner Imrét rendkívül elfoglalt emberként ismerték. Több helyen meg is írja leveleiben, hogy mi *mindent* kénytelen *egyedül* csinálni. S ennek ellenére szakított időt arra is, hogy a helybeli *könyvtárban* is körülnézzen. Erről így számolt be Fülep Lajosnak írt levelében: „Pár hét előtt jártam az itteni népkönyvtárban. Az ipariskolai igazgató-tanító kezelő, aki itteni módos gazda fia, jó szándékú, rendes fiatalember. Kérdeztem tőle, olvassa-e valaki a könyveket. Köztük van egy csomó Jókai, az Osztrák Magyar Monarchia Írásban és Képből, Kossuth Lajos iratai, Gáspár Ferenc útleírásai nagy díszkötetekben s egy nagy csomó vegyes szakmunka. Azt kérdeztem olvasása-e ezeket valaki. Azt felelte rá: kétféle ember van Gyomán. Egy nagy csomó, aki sohase olvas, az sohase jön ide. Egy kis csomó pedig itt már mindent elolvasott, s nem kapunk új könyveket. De a gazdasági iskolai szaktanító azt mondja, hogy a háború előtti szakmunkákat nem szabad odaadni, mert az egész mezőgazdasági szaktudomány szerint a háború előtti szakkönyvekkel ma sokkal többet értünk, mint használunk. Amennyire belenézttem ebbe a problémába, igaz a is van neki.”

Az *olvasásról* is többször esik szó a levelekben mind könyvtári, mind pedig személyes vonatkozásban. Nagyon örült

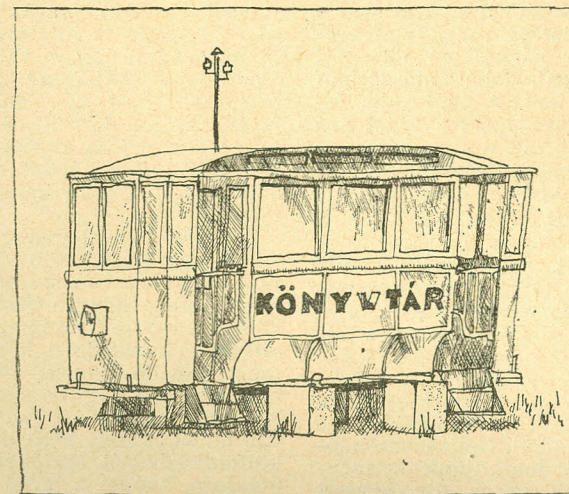
Fitz József ama megállapításának, amely szerint „az olvasás mennyisége és intenzitása között fordított arány van. Én ugyanis nagyon sokszor szemrehányásokat teszek magamnak azért, mert nagyon keveset tudok igazán megtartani olvasmányaimból, de sohasem tudtam eldönteni, mennyire egyéni hibám ez! Igazad van azonban abban is, hogy a sokatolvasásnak nagyobb az értéke, hiszen megállapítottuk, hogy még aki nagyon sokat olvas is, milyen kis részét ismerheti meg az egész anyagnak! Szerintem igen helyesen állapítottad meg az olvasás egymás utáni periódusainak értelmét és célkitűzését is. Ha egyéni képességek, kultúra, környezet, foglalkozás, temperamentum befolyásolják is ezt a részletekben, azt hiszem, hogy megállapításaid nagy általánosságban mindenkire érvényesek!”

Az olvasást és a könyvgyűjtést ő nem „magánszórakozásnak”, hanem „kötelességnek és szolgálatnak tekintette”. Maradandó szellemi értékek mentése és megbecsülése folyik a gyűjtés által. Ez a „szórakozás” tehát a nemzeti és az egyetemes kultúra szempontjából is fontos tevékenység. Mint ilyen, valóban *kötelesség és szolgálat*, aminthogy Kner Imre minden tevékenységét a szolgálat jegyében folytatta. Eppen ezért, ha emberségre, magyarságra olyan példa kell, akire föl lehet nézni, s nem kell attól tartani, hogy a napfénynél árnyékba borul, Kner Imre személyisége holtában is a leg tisztábban ragyog. (Magyar Helikon, 422 l. 21 Ft)

Szij Rezső

*Bartók Béla · Radnóti Miklós
Kodály Zoltán · Móra Ferenc
Móricz Zsigmond · Füst Milán
Király György · Lányi Sarolta
Ortutay Gyula · Elek Artúr
Kozma Lajos · Lesznai Anna
Gellért Oszkár · Fitz József
Fülep Lajos · Földessy Gyula
Szabó Lőrinc · Veres Péter és
mások levelezése Kner Imrével*

A könyv
mestere

Winkelbauer Pál rajza